

دانشگاه علوم پزشکی

و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی

پایان نامه مقطع دکترای تخصصی رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی

عنوان

تحلیل برنامه غربالگری ناشنوایی نوزادان در ایران

توسط

احسان مرادی جو

استاد راهنما

دکتر محسن بارونی

اساتید مشاور

دکتر سعید محمودیان

دکتر لیلا والی

شماره پایان نامه (...) سال تحصیلی (بهمن ۱۴۰۳)

چکیده

مقدمه: یکی از مهم ترین تهدید کننده های نظام سلامت در دهه های اخیر بیماری های ناشنوایی نوزادان است. از نظر بار کلی بیماری ها، کم شنوایی ۶/۸ درصد از بار کلی بیماری ها را شامل می شود و بر اساس سال-های سپری شده با ناتوانی سومین عامل اصلی را به خود اختصاص می دهد. عدم شناسایی و مداخله بموقع کم شنوایی، باعث از دست دادن بهره وری در کشورها میشود. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تحلیل برنامه غربالگری ناشنوایی نوزادان در ایران انجام گرفت.

روش ها: این پژوهش با استفاده از مطالعه ای ترکیبی و روش سه سوسازی، در دو فاز انجام شده است. فاز اول شامل تحلیل کیفی با بهره گیری از مدل ارزیابی CIPP بود و فاز دوم شامل مطالعه هزینه-اثربخشی بود که بر اساس داده های سال ۱۴۰۰ انجام شد. در فاز اول، مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۴۰ نفر از مدیران و کارشناسان مجری برنامه در معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۹ نفر)، سازمان بهزیستی کشور (۸ نفر)، ادیولوژیست ها (۷ نفر)، متخصصین گوش و حلق و بینی (۴ نفر)، متخصصین اطفال (۴ نفر)، مدیر پرستاری (۳ نفر) و مسئولین (۵ نفر) بخش های مرتبط با برنامه در مراکز درمانی و کلینیک های توانبخشی انجام شد. این مطالعه کیفی با هدف تحلیل جنبه های مختلف شامل زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد برنامه غربالگری ناشنوایی نوزادان انجام شد. از روش گلوله برفی و نمونه گیری حداکثر تنوع استفاده شد. برای تحلیل داده های مصاحبه، از رویکرد تحلیل محتوای جهت دار با روش قیاسی بهره گرفته شد. فاز دوم شامل مطالعه هزینه-اثربخشی بود که هزینه ها با استفاده از چک لیست جمع آوری و دالی های پیشگیری شده (DALY) به عنوان پیامدها در نظر گرفته شدند. این مطالعه بر اساس داده های سال ۱۴۰۰ بود که سه استراتژی OAE، OAE+AABR و عدم مداخله را با یکدیگر مقایسه کرد. برای فاز اول از نرم افزار MAXQDA نسخه ۲۰۲۲ و در فاز دوم تحلیل هزینه اثربخشی بر اساس دیدگاه نظام سلامت و افق زمانی طول عمر با استفاده از نرم افزار TreeAge نسخه ۲۰۲۲ انجام شد.

یافته ها: در پژوهش حاضر طی مصاحبه هایی با خبرگان، مولفه های مدیریت برنامه غربالگری ناشنوایی نوزادان در چهار بعد اصلی مدل CIPP به تفکیک ارائه شده اند. زمینه (بافتار): طبقات فرعی شامل انجام مطالعات به

صورت پایلوت، نیازسنجی مناسب، ارتقاء فرهنگ سازمانی، در نظر گرفتن اخلاقیات و رازداری، وجود سیاست‌ها و قوانین، پروتکل‌ها و دستورالعمل‌ها، برنامه، اهداف و شاخص‌های مناسب، اولویت‌بندی خدمات و بررسی اپیدمیولوژیک بیماری بود. ورودی (درون داد): طبقات فرعی شامل تناسب تعداد پرسنل با حجم خدمات، مناسب بودن ساختار فیزیکی و تجهیزات، تخصیص و پرداخت بودجه مناسب بود. فرآیند: طبقات فرعی شامل شناسایی ذینفعان و همکاری همه‌جانبه، آموزش جامع‌نگر در غربالگری، تشخیص، مداخلات به موقع درمانی و پیگیری، نظام تصمیم‌گیری مناسب، به‌روز رسانی کوریکولوم‌های آموزشی، ارائه خدمات دائم و اکتیو، ارتباط بین سطوح خدمات، مستندسازی و توجه به انگیزه پرسنل بود. برون‌داد (خروجی): طبقات فرعی شامل وجود نظام ارزیابی مناسب، استمرار در ارزیابی، به‌روز رسانی فرآیند ارزیابی و شاخص‌های ارزیابی مناسب بود. همچنین نتایج نشان داد که استراتژی OAE به علاوه AABR بالاترین مقرون به صرفه بودن را دارد و این رویکرد را به عنوان استراتژی غالب و به دنبال آن OAE به تنهایی توصیه می‌کند. تحلیل حساسیت هزینه اثربخشی OAE+AABR را تأیید کرد.

بحث و نتیجه‌گیری: این پژوهش نشان داد که در بعد زمینه (بافتار)، مهم‌ترین چالش‌ها شامل نبود سیاست‌ها و قوانین مناسب و نیازسنجی ناکافی است. پیشنهاد می‌شود با تدوین سیاست‌ها و قوانین دقیق و انجام نیازسنجی‌های جامع، این مسائل حل شوند. در بعد ورودی (درون داد)، چالش‌های اصلی شامل کمبود منابع انسانی و مالی است. تخصیص بودجه مناسب و افزایش تعداد پرسنل برای حل این مشکلات پیشنهاد می‌شود. در بعد فرآیند، عدم همکاری ذینفعان و کمبود آموزش‌های جامع‌نگر چالش‌های اصلی هستند که تقویت همکاری‌ها و ارائه آموزش‌های کامل‌تر می‌تواند این مشکلات را برطرف کند. در بعد برون‌داد (خروجی)، نبود نظام ارزیابی مناسب به عنوان چالش اصلی شناسایی شد که ایجاد نظام ارزیابی کارا و مستمر پیشنهاد می‌شود. استفاده از استراتژی ترکیبی OAE + AABR برای غربالگری نوزادان به عنوان مؤثرترین و مقرون به صرفه‌ترین روش معرفی می‌شود. این ترکیب به علت اجرای هم‌زمان دو آزمون، توانایی شناسایی دقیق‌تر و کامل‌تری از مشکلات شنوایی را دارد. اجرای این راهبرد به عنوان گام اولیه برای شناسایی زود هنگام و جلوگیری از پیشرفت اختلال شنوایی در نوزادان ایرانی مورد تأکید قرار می‌گیرد.

کلمات کلیدی: برنامه ناشنوایی نوزادان، غربالگری، هزینه اثربخشی، مطالعه کیفی، مدل CIPP.